

Het Schrijvertje

IVN Roermond e.o.

Winter 2024

Jaargang 35, nummer 1

Van de redactie

Door Frans Hendriks

Een van de bijzondere dingen die er gebeuren bij het maken van een blad zoals Het Schrijvertje is dat je, zonder dat je je ervan bewust bent, is, te maken krijgt met veel informatie.

In deze editie schrijft Frank Heinen over de invloed van klimaatverandering op het trekgedrag van vogels en prompt lees ik in de krant artikelen over hoe Shell de afgelopen jaren in Pittsburgh (VS) een megagrote fabriek (zo groot als 225 voetbalvelden) voor plasticproductie heeft gebouwd en daar voor enorme verontreiniging zorgt. In dezelfde krant over de met teleurstelling afgesloten internationale klimaatop, over methaanuitstoot die betrekkelijk goed te reduceren valt, maar waar geen beslissende keuzes voor worden gemaakt.

Kortom, er zijn voor ons als IVN'ers voldoende zaken die ons kunnen verontrusten. Maar daar stopt het niet bij

ons. We gaan door met het educatieve werk rondom natuur, met het geven van excursies en lezingen waarmee we onszelf en andere geïnteresseerden positief laten zijn door de natuur te ervaren. Onszelf in verbondenheid met ons leefgebied te weten en daar verantwoordelijkheid voor te nemen.

Het werk van het IVN is al vele jaren een constante en laat bewustzijn over onze natuurlijke leefomgeving vanzelfsprekend zijn. Een lichtpuntje in verontrustende tijden.

Geniet van de aanstaande feestdagen en de intimiteit van de donkere dagen.

De redactie wenst jullie veel goeds voor het nieuwe jaar.

En natuurlijk, voordat ik het vergeet; wees op tijd met het inleveren van kopij. Liefst vóór de laatste week van februari.

Lid worden?

IVN Roermond e.o. is een actieve afdeling met ongeveer 300 leden. Onze opgeleide natuurgidsen organiseren excursies en wandelingen in de prachtige natuurgebieden om ons heen. Daarnaast geven we workshops en cursussen over de natuur in het algemeen en specifiek over planten, insecten, vogels, het landschap, paddenstoelen en nog veel meer. De meeste van deze activiteiten zijn voor leden helemaal gratis! Zoekt u verdere verdieping? Neem dan deel aan één of meerdere van onze werkgroepen. En voor volwassenen met een verstandelijke beperking hebben wij een speciale groep die onder begeleiding elke maand een wandeling maakt. Voor het aanmelden van een nieuw lid kijkt u op www.ivnroermond.nl.

Bestuur IVN Roermond e.o.

Voorzitter	René Horsten voorzitter@ivnroermond.nl
Secretaris	Ron de Cock secretariaat@ivnroermond.nl
Penningmeester	Lily Welters penningmeester@ivnroermond.nl
Bestuursleden	Rianne Keijzer
Bestuurslid	1 vacature

Email: bestuur@ivnroermond.nl

ivn natuur
educatie
Roermond e.o.

Van de voorzitter

René Horsten

2024 is een wederom een zeer actief jaar geweest met naast de vele werkgroepactiviteiten ook boeiende publieksactiviteiten waarvoor grote belangstelling bestond.

Onze afdeling bestond 55 jaar en vanwege dit elfde lustrum is een aantal mooie activiteiten georganiseerd, waaronder filmvoorstellingen 'Wolf' voor de jeugd, een druk bezochte ledenmiddag, een weekend aan zee en een prachtige, door de fotowerkgroep georganiseerde foto-expositie. Deze expositie is een echte aanrader en men kan die nog tot en met 5 januari bewonderen in Tuincentrum Daniëls in Vlodrop.

Het is zeer verheugend dat het ledenbestand nog steeds groeit. Ruim 30 nieuwe leden hebben zich in 2024 aangemeld. Mooi om te constateren dat de belangstelling voor de natuur groeiende is. Daar moeten we als afdeling goed op inspelen.

Vermeldenswaard is ook dat we samen met de andere IVN-afdelingen in Midden-Limburg een landschapsgidsenopleiding organiseren, die in augustus 2024 van start is gegaan en in mei 2025 wordt afgerond; 15 leden van onze afdeling nemen eraan deel.

Met ingang van 2025 wordt de lidmaatschaps- en incasso-administratie aan IVN landelijk overgedragen. Tevens zal dan ook de facturatie en incasso van het abonnement op de Natuurgids rechtstreeks door Stichting De Natuurgids geschieden. Door deze overdrachten kunnen de administratieve taken van onze afdeling aanmerkelijk gereduceerd worden.

Veel tijd is besteed aan de uitwerking van het meerjarenplan. De resultaten zijn middels 2 sessies met een aantal leden besproken. Om de vele initiatieven goed op te pakken en uit te voeren, ontbreekt het aan mankracht. De grote uitdaging voor 2025 zal zijn mensen te vinden, die bereid zijn om tot een van de commissies/werkgroepen toe te treden. Tevens zijn er nog steeds bestuursvacatures die ingevuld moeten worden.

Mocht je overwegen om iets voor de afdeling te willen doen, neem dan contact op met het bestuur om samen te bekijken welke vacatures in lijn liggen met jouw belangstelling.

Hierbij wil ik mijn dank uitspreken aan allen die zich het afgelopen jaar ingezet hebben bij de vele activiteiten van onze afdeling.

Ik wens eenieder mede namens mijn medebestuurleden een in alle opzichten zonnig 2025 toe.

De foto hierboven is van z.g. ijshaar, een prachtig 'ijzig' fenomeen.

Colofon

Nummer 139, december 2024

Voorpagina:

- Winter - Pim Timmermans

- Meinweg - Meinse van der Velde

Redactie

Frans Hendrikx, Fenny Gaastra,

Frank Heinen, Marieke Michels

Vormgeving:

Frans Hendrikx, Marieke Michels

Email:

hetschrijvertje@ivnroermond.nl

Print: Editoo B.V. - www.editoo.nl

Website: www.ivnroermond.nl

Ledenadministratie: ledenadministratie@ivnroermond.nl

Bankrekening:

NL18RABO 0135 8373 67

Inhoudsopgave

- 2 - Van de redactie
- 3 - Van de voorzitter
- 4 - Even voorstellen:
Fenny Gaastra
- 5 - Klimaatverandering en vogeltrek
- 6 - Kerstwandeling
- 7 - Paddenstoelenexcursie
- 8 - Microplantjes met rupsbanden
- 10 - Activiteitenkalenders
- 12 - Natuurcafé
- 13 - Naamsbekendheid IVN
- 14 - Adders en zo...
- 16 - Wegbermplanten
- 17 - Een wisseling: Laur - Fenny
- 18 - Expositie fotowerkgroep
- 19 - Column Huug Stam
- 20 - Contactpersonen

Onze sponsors vindt u op de pagina's 2, 4, 9, 11, 14 en 20

Meer informatie over onze afdeling en haar activiteiten kunt u geactualiseerd vinden op onze website www.ivnroermond.nl

Even voorstellen: Fenny Gaastra

Door Fenny Gaastra

Sinds oktober 2024 maak ik deel uit van de redactie van Het Schrijvertje.

In 1992 heb ik kennis gemaakt met het IVN door het volgen van de Natuurgidsencursus.

Als gids heb ik me vooral gericht op het scholenwerk. Samen met de kinderen van de basisschool in Beegden op stap in de natuur. Vooral de kinderen laten genieten, ze kennis laten maken met de natuur en ze daarnaast spelenderwijs iets leren. Ook het project van 'Luchtkasteel tot Dassenburcht', dat door het IVN ontwikkeld is, heb ik daarin meegenomen. Dat was erg goed opgezet en leuk om te doen.

Ik denk dat het in het tweede gedeelte van de jaren negentig was dat ik deel ging uitmaken van het bestuur, vooral omdat er (toen ook al) een probleem was om hiervoor mensen te krijgen. Enige tijd daarna (tot 2008) ben ik ook toegetreden tot de redactie van Het Schrijvertje, toen nog in A5-formaat en met groen voorblad met de tekening van de draaikever erop. Velen zullen het nog voor zich zien denk ik.

Sinds een jaar of vijf maak ik deel uit van de fotowerkgroep van het IVN. We gaan regelmatig met elkaar op stap naar verschillende gebieden en werken vaak met een thema. Via Zoom bespreken we later de ingestuurde foto's. Het is een activiteit waar ik veel plezier aan beleef en het is tevens leerzaam.

Verder maak ik nog deel uit van het arbeidsproces, deels door werk in de financiële administratie en deels als hon-

dengedragstherapeut en instructeur, mijn passie. In mijn eigen rubriekje (Hondskal) vertel ik iedere week op de regionale radio van alles over honden, hun gedrag, behoeftes, taal, gezondheid etc. Waar ik ook blij van word is zingen in mijn pop- en rockkoor, wandelen in de natuur en regelmatig een goed boek lezen.

Toen ik onlangs hoorde dat er nieuwe aanwas werd gezocht voor de redactie van het inmiddels modernere en mooi uitgegroeide Schrijvertje heb ik me aangemeld. Het lijkt me leuk om me hier weer voor in te zetten. Ik heb al wat ideeën mogen spuien en hoop een nuttige bijdrage te kunnen leveren.

Boekhandel en Antiquariaat

Neerstraat 31a, 6041 KA Roermond

Nieuwe en antiquarische boeken over natuur en heemkunde, 2e hands literatuur en boeken over geschiedenis, kunst en nog veel meer!

Woensdag, vrijdag, zaterdag open van 11.00 - 17.00
Donderdag open van 14.00 - 17.00 uur

telefoon: 0475 - 33 46 65 | e-mail: boomboekhandel@freeler.nl

Ooievaar, een bekende trekvogel die we steeds vaker in de winter blijven zien in Nederland. Foto Frans Hendriks

Klimaatverandering en vogeltrek

Frank Heinen

Hoewel een kleine doch bloedfanatieke groep klimaatontkenners halsstarrig blijft volhouden dat er niets aan de hand is, zeggen de wetenschappelijke feiten en het gezonde verstand iets anders. Steeds meer gegevens wijzen er inmiddels op dat klimaatverandering een grote invloed heeft op het migratiegedrag van diverse trekvogels.

Dit is een foto genomen op 25 december een paar jaar geleden aan de Wolfgangsee, Oostenrijk. Een atalanta op een bloeiend peperboompje..... in december, in de Alpen! Foto Frans Hendriks.

Evolutionaire planning

De migratieroutes van trekvogels zijn het product van jarenlange evolutie en ontstaan in een periode van zo'n tienduizend jaar waarin de gemiddelde temperatuur van

de aarde grotendeels stabiel is. Deze lange periode van relatieve klimatologische stabiliteit (op enkele kortstondige uitschieters naar boven of beneden na) zorgde ervoor dat trekvogels hun timing van het broedseizoen perfect konden afstemmen op de temperatuur en het voedselaanbod in zomer- en wintergebieden om de kans op nakomelingen te optimaliseren. Ze vertrekken naar het zuiden voordat het weer in noordelijke broedgebieden te guur begint te worden en plannen hun terugkeer op het moment dat het aanbod aan voedsel (met name insecten) in het voorjaar overvloedig was.

Warmer en grilliger

Dit optimum botst echter steeds vaker met de realiteit in een wereld die klimatologisch warmer en grilliger (meer weersextremen) wordt. Periodes van extreme droogte, hittegolven of regionale en lokale stortbuien maken de omstandigheden tijdens de vogeltrek onvoorspelbaarder. Bovendien hebben veel Afrikaanse overwinteringsgebieden van Europese trekvogels (zo'n vijftig procent) sterk te lijden onder permanente en extreme droogte. De schatting is dat zo'n zeventig miljoen trekvogels getroffen worden door deze verdroging. Tegelijkertijd begint de lente in Europa tegenwoordig gemiddeld een maand vroeger dan 75 jaar geleden.

Voor trekvogels moet voedsel precies op het juiste moment en op de juiste plaats beschikbaar zijn. Als gras of ander voedsel eerder of later begint met groeien en insecten eerder in het jaar actief worden, lopen de vogels het

risico om te laat of juist te vroeg in hun broedgebieden te arriveren. Een extra uitdaging is dat de timing van de natuur niet overal op dezelfde manier en in hetzelfde tempo verandert. In sommige regio's begint de lente eerder en in andere gebieden later, terwijl in sommige regio's amper iets verandert. Zeker vogels met lange trekroutes reizen door al deze verschillende zones en krijgen te maken met een complexe klimatologische legpuzzel.

Aanpassingsstrategieën

Een groeiende berg gegevens bewijst dat trekvogels hun migratiestrategieën en timing, zo goed en kwaad als het kan, aanpassen aan de nieuwe klimatologische realiteit. De studie 'Food availability, mistiming en climatic change' laat bijvoorbeeld zien dat soorten als de koolmees en bonte vliegenvanger steeds vroeger in Europa arriveren en broeden. Een studie van de Duitse onderzoekers Hirschauer en Stanik toont zelfs aan dat 34 van de 57 onderzochte vogelsoorten steeds eerder terugkeren naar Europa vanuit hun zuidelijke overwinteringsplekken. Dit effect speelt sterker bij kortereafstandtrekkers dan bij vogels die veel langere migratietrajecten afleggen. Niet onlogisch. Hoe meer kilometers je moet overbruggen, des te lastiger is het om de omstandigheden onderweg en op de eindbestemming exact te voorspellen.

Vogels kunnen verschillende tactieken hanteren om vroeger aan te komen in hun broedgebieden. Denk bijvoorbeeld aan het inkorten van trekroutes (wat we zien bij soorten als de Kievit, spreeuw en blauwe kiekendief) of een snellere terugvlucht door onderweg minder vaak te stoppen en te rusten. Die tweede strategie is wel een levensgevaarlijke gok die vogels dwingt om de fijne grens tussen een perfecte timing en uitputting op te zoeken. In

het uiterste geval kan het voor vogels raadzaam zijn om gewoon in het broedgebied te overwinteren. Met de mildere winters van tegenwoordig werkt dit vaak wel, maar het risico dat dieren toch overvallen worden door stevige vrieskou blijft aanwezig.

Om de veranderingen in trekgedrag te illustreren, kunnen we op basis van Duits onderzoek kijken naar de vervroegde aankomsttijden van een aantal soorten die we allemaal wel kennen. Kraanvogels komen sinds 1996 per jaar gemiddeld 1,2 dag eerder aan in hun Europese broedgebieden. Voor de grasmus bedroeg dit cijfer 0,5, terwijl bij de fitis, gierzwaluw en boerenzwaluw op de korte termijn geen significante veranderingen in aankomsttijd zichtbaar zijn. Als je wat verder terug in de tijd kijkt (jaren zestig en zeventig), zie je echter dat ook de gier- en boerenzwaluwen hun aankomsttijd in de loop der decennia iets hebben vervroegd.

Naast vogels die vroeger naar hun broedgebieden in Noordwest-Europa trekken, zijn er ook soorten die in de winter helemaal niet meer naar warmere oorden verkasen. Grauwe ganzen en brandganzen blijven steeds vaker het hele jaar in Nederland en kunnen ook in de koudere, tegenwoordig meestal sneeuwloze maanden probleemloos hun buikje vol eten op de talrijke eiwitrijke graslanden die ons land rijk is. Ook ooievaars overwinteren door de hogere gemiddelde temperaturen steeds vaker in onze contreien. Een groeiend aantal studies maakt duidelijk dat klimaatverandering een toenemende invloed heeft op het wel en wee van trekvogels. Het is te hopen dat onze gevederde vrienden op de lange termijn in staat zijn om die nieuwe uitdagingen het hoofd te bieden...

Kerstwandeling

Donderdag 26 december 2024

Traditionele kerstwandeling, Leudal

Aanvang: 13:00 uur; duur ca. 2,5 à 3 uur

Startpunt: Café restaurant St. Servaas,
Sint Servaasweg 46, Nunhem

Gidsen: Hermien Hendriks, René Horsten

Deelname: IVN-leden en kinderen gratis;
niet-leden € 3,-

Vooraf aanmelden via
programmacommissie@ivnroermond.nl

Deze middag organiseert IVN Roermond e.o. haar traditionele kerstwandeling. Dit keer is het Leudal het decor van de wandeling van circa 6 kilometer. We gaan lekker uitwaaien in een prachtige omgeving, waar voldoende te ontdekken en te beleven valt.

We sluiten de wandeling in kerstsfeer af; laat u verrassen.

De Leubeek, kerstwandeling 2024, foto Ruud Snijders

ivn natuur
educatie
Roermond e.o.

Paddenstoelenexcursie Meinweg

Door Marianne Driessen

Het is een stralende dag deze 24ste september 2024. De enige zonnige dag deze week. Er verzamelen zich om 10.00 uur op het terrein van St. Ludwig in Vlodrop dan ook veel meer mensen dan gewoonlijk.

Er is zelfs een deelnemster helemaal uit Zeist hiernaartoe afgereisd om onder de deskundige leiding van IVN-gids Hermien, mee te gaan op een paddenstoelenexcursie. Ze wordt geflankeerd door René, haar assistent voor één dag.

De Rode Beek, Meinweg

Na een inleiding, waarbij Hermien kort iets vertelt over het Meinweggebied, geeft ze alvast een voorproefje van wat we vandaag in het naburige bosgebied zullen aantreffen. Ze haalt onder andere een bakje met konijnenkeuteltjes tevoorschijn waarop minuscule witte zwammetjes te zien zijn: het konijnenmest-spikkelschijfje. Zwammetjes op konijnenkeutels? Het bijzondere zit vaak ik het kleine. Dit gaat een interessante wandeling worden.

Er worden wat paddenstoeltjes en takjes met daarop onder meer wimperzwammetjes doorgegeven, sommige zijn niet groter dan een speldenknop, maar daarom niet minder boeiend.

We gaan op pad. Hermien met haar verbluffende kennis op dit gebied wijst ons al wandelend op grote en minder grote, opvallende en minder opvallende, maar altijd fascinerende paddenstoelen-, zwammen- en schimmelsoorten. Vele daarvan hebben de meesten onder ons weleens gezien zonder te beseffen hoe uitzonderlijk ze zijn:

De grote parasolzwam:

Die is in een jong stadium eetbaar, wat je kunt controleren aan de verschuifbare ring onder de hoed.

Het pijpestrootjemoederkoren:

Vijf tot tien gram van de donkere schimmel op de aren van het pijpestrootje kan voor een volwassen persoon dodelijk zijn. Het bestanddeel ergotamine in moederkoren werd vroeger gebruikt om abortus op te wekken.

De roodgerande houtzwam:

Onder de hoed zijn zogenaemde guttatedruppels zichtbaar, een teveel aan vocht dat de paddenstoel eruit perst. Dit komt bij meerdere paddenstoelen voor. De diehardwandelaars hebben spiegeltjes bij zich waarmee ze die druppeltjes makkelijk kunnen waarnemen. Ik heb alleen de beschikking over mijn iPhone waarmee ik na vijf mislukte pogingen (blauwe lucht, mijn eigen gezicht, benen van medewandelaars, bladerdek van bomen) eindelijk een behoorlijke foto kan maken.

Roodgerande houtzwam

De grote stinkzwam:

In het voorstadium, waarin hij momenteel verkeert, wordt hij duivelsei genoemd. Het witte binnenste deel van het 'ei' is ook eetbaar. Opnieuw een demonstratie, waarbij het voorzichtig uitgegraven exemplaar in kleine porties wordt gesneden. De kern zou naar anijs moeten smaken. Sommigen houden het bij bloemkool, anderen bij muf. Kortom: geen culinair hoogstandje, maar daar kwamen we ook niet voor.

Duivelsei in de beginfase

De slijmzwam:

Een samenklontering van amoebes. Ze omgoven hun voedsel. Als dat op is, dan kunnen ze zichzelf - zij het langzaam - verplaatsen, op zoek naar nieuw voedsel.

De bittere kaaszwam:

Hermien snijdt er stukjes van af en laat sommige durfals proeven. Hij is niet eetbaar, maar 'ongenietbaar' (lees: niet lekker). Het proeven op het puntje van de tong is bedoeld om te bepalen of het de bittere kaaszwam is of een andere soort.

De eikhaas:

Een parasitaire paddenstoel die de wortels van levende bomen aantast en in het hout witrot veroorzaakt. Het kan jaren duren, maar uiteindelijk gaat zelfs de grootste boom eraan ten onder. Ironisch genoeg staat dit exemplaar niet bij een eik maar een prachtige beuk. Waarmee zijn lot is bezegeld.

Duivelsei

De blote billenzwam:

Hier wordt een beetje lacherig over gedaan, maar het piepkleine paddenstoeltje, bestaande uit twee oranje bolletjes, ziet inderdaad uit als twee billen. Nog veel meer passeert de revue. Heel veel is aan het eind van onze wandeling uit mijn geheugen gesijpeld, maar we hebben de foto's nog!

Vol bewondering voor de onuitputtelijke bron van Hermiens kennis over deze kleine en grote natuurwonderen keren we - een schat aan informatie rijker - terug naar St. Ludwig waar we ter afsluiting op een zonovergoten terras kunnen genieten van een kopje koffie met vlaai. Hermien: bedankt en heel graag tot een volgende keer.

De foto's bij dit artikel zijn van de auteur.

Hermien Hendrixx laat de levenscyclus van paddenstoelen zien

Microplantjes met rupsbanden

Door Paul Lormans

Een vreemde binnenkomer: een titel die suggereert dat er algen bestaan die onder water bewegen op het principe van rupsbanden. Niet te geloven? Lees het relaas:

Het alge *Navicula*, wat scheepje betekent, behoort tot de grote groep van kiezelwieren of diatomeeën en komt in bijna alle wateren voor. De grootte ligt tussen de 10 en 100 micrometer. Heel klein en met het blote oog niet te zien. Zelfs een microscoop moet al gauw een vergrotingsfactor hebben van 400 maal om überhaupt iets te kunnen waarnemen. Het enige wat je ziet is een gracieuze over de bodem glijdende kiezelalge. Ondanks deze nietigheid zijn de prestaties groots. Door fotosynthese dragen diatomeeën, waar *Navicula* onder valt, tot wel 50 procent bij aan de zuurstofproductie op aarde.

Een belangrijk kenmerk van *Navicula* is dat de cel uit twee schaaltes bestaat waarvan het bovenste deel, de 'deksel', op het onderste deel, de 'doos', past. Hierdoor heeft deze cel een boven- en onderkant. De wanden bestaan uit siliciumdioxide, wat de buitenkant zeer hard maakt. Afgestorven skeletjes zijn daardoor niet afbreekbaar en kunnen op de bodem ophopen tot wel 100 meter.

En nu het verhaal over die rupsbanden.

Sinds de ontdekking van het bewegen is er een strijd geweest om het mechanisme van bewegen te begrijpen. Al in 1838 beschreef Ehrenberg een slakachtige zool om mee te kruipen. Maar dit bleek niet te kloppen. Tot op de dag van vandaag zijn er talloze theorieën waarvan er nog geen enkele definitief is bevestigd. Dit geeft aan dat het hier om een uiterst complexe en moeilijke te doorgronden werking gaat.

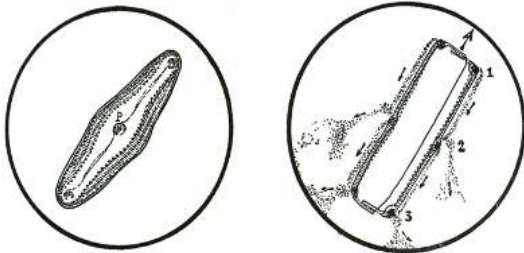
Een van de theorieën is de volgende:

Men veronderstelt dat de verplaatsing berust op het principe van een rupsband.

Op tekening a ziet de lezer over het midden van de cel een gleuf lopen met op beide uiteinden een knoepje. In het midden wordt de gleuf onderbroken door het centrale knoepje P.

Tekening b, zijaanzicht van *Navicula*, laat zien dat uit het bovenste knoepje 1 celplasma naar buiten komt dat in water gelijk verhardt en daardoor iets naar knoepje 2 getrokken wordt om daar in de cel te verdwijnen. Uit knoepje 2 treedt vervolgens een ander plasmastroompje

naar buiten dat naar het onderste knoepje 3 geslept wordt en ook daar opgenomen wordt in de cel. Nu, de vergelijking met een rupsband zit hem hierin dat er als het ware rupsbandjes 1,2 en 2,3 buiten over de cel lopen om vervolgens in de cel naar knoepjes 1 en 2 te bewegen en daar tevoorschijn komen. Echter, om het stugge plasma in beweging te krijgen, moet er iets zijn wat dat mogelijk maakt. Nu denkt men dat de rupsband aangedreven wordt door microfilamenten. Polysacharide-vezels vormen een verbinding tussen deze spiertjes en het bodemoppervlak (tekening c). Het onderste gedeelte van de staafjes plakt aan de bodem,

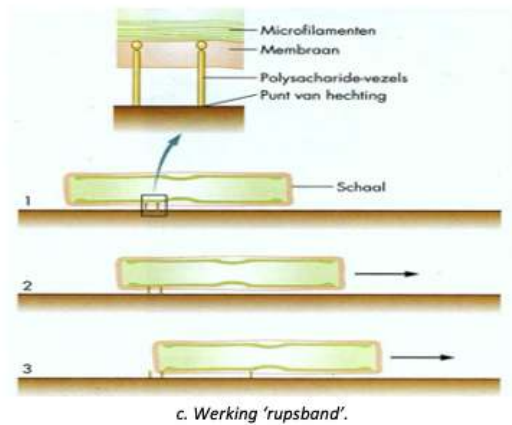
Links tekening a, rechts tekening b

terwijl de kopjes de beweging volgen van het trekken en ontspannen van spiertjes, waardoor Navicula in een bepaalde richting vaart.

Verantwoording:

Illustraties a. en b. uit het boek: 'De wonderwereld van het nietige'.

Illustratie c. uit het boek: 'Leven op kleine schaal', een uitgave van Natuur en techniek.

tekening c

Foto Rooijmans in Budel is al sinds 1985 dé specialist op het gebied van natuurobservatie.

Verrekijkers | Spotting scopes | Warmtebeeldkijkers | Fotografie

Contact Foto Rooijmans

Adres: Markt 10, 6021CD, Budel
 Website: www.fotorooijmans.nl
 Telefoon: +31 (0) 495 494890
 E-mail: fotorooijmans@hotmail.com

Met een assortiment van meer dan 250 kijkers op voorraad hebben wij één van de grootste collecties van de Benelux en dit tegen de beste prijs!

Activiteitenkalenders januari - april 2025

LET OP: Alle activiteiten onder voorbehoud! Kijk op de website www.ivnroermond.nl voor actuele gegevens.

Publieksprogramma

Vrijdagen 3 januari, 7 februari en 7 maart

Natuurcafé

Aanvang 19.30u.

Plaats: Haelen en/of Roermond

(zie website voor meer info)

Woensdag 8 januari

Lezing 'Land van Ons en Land van Baexen samen aan de slag in Swalmen!'

Aanvang: 19:30 uur

Plaats: De Groene Transformator,

Bredeweg 10, Roermond

Inleiders: Geert Jan Nieboer en Raissa Pietersen

Zaterdag 18 januari

Workshop 'Diersporen'

tijd: van 9:30 uur tot 15:00 uur

Plaats: Bezoekerscentrum Leudal,

Roggelseweg 58, Haelen

Inleiders: Jan en Riek Kersten

Aanmelden via programmacommissie@ivnroermond.nl

Een z.g. 'wissel', een pad gevormd en benut door dieren zoals reeën, wilde zwijnen, vossen e.d., foto Frans Hendrikk

Foto: Pixabay.com

Dinsdag 4 februari

Bezoek aan Sterrenwacht Asten

Aanvang: 19:30 uur

Plaats: Ostaderstraat 28, Asten

Aanmelden via programmacommissie@ivnroermond.nl

Zaterdag 22 februari

Lezing 'Slimme planten'

Aanvang: 14.00 uur

Plaats: Bezoekerscentrum Leudal,

Roggelseweg 58, Haelen

Inleiders: Marly Beursgens en Harrie Hermens

Vrijdag 21 maart

Opschoonactie Maas, Buggenum

Aanvang: 9:00 uur; duur 3 uur

Startpunt: hoek Dorpsstraat/Groeneweg, Buggenum

Aanmelden via programmacommissie@ivnroermond.nl

Donderdag 27 maart

Lezing 'De Raaf, mysterieus en bijzonder'

Aanvang: 19:30 uur

Plaats: De Groene Transformator,

Bredeweg 10, Roermond

Inleider: Hans de Vos Burchart, voorzitter van de Ravenwerkgroep Nederland

Zaterdag 29 maart

Opschoonactie Maas, Hanssummerweerd, Asselt

Aanvang: 9:00 uur; duur 3 uur

Verzamelpunt: hoek Vissersweg/Eind, Asselt/Swalmen

Aanmelden via programmacommissie@ivnroermond.nl

Zondag 27 april

Excursie Linnerheide, Sint Odiliënberg

Aanvang: 10:00 uur

Startpunt: bij info-bord hoek Gulikerweg/Berkenallee,

Sint Odiliënberg

Gids: Wouter Jansen

Fotowerkgroep

Zaterdag 18 januari, zondag 2 maart en
zaterdag 13 april

Ruim voor de fotosessies ontvangen de leden van de fotowerkgroep informatie over de plaats van samenkomst en het fotografisch onderwerp waar aandacht aan wordt geschonken.

Hebt u interesse om een keer aan te sluiten? Dat kan. Stuur een mailtje naar: fotowerkgroep@ivnroermond.nl. U ontvangt dan de nodige informatie.

Aalscholver, foto Groene Camera Trofee

Vogelwerkgroep

Zondag 5 januari

Koningssteen/Kollegreend – Wintergasten
08.30 uur Parkeerplaats Koningssteen Thorn

Zondag 2 februari

WML Plas – Watervogels
08.30 uur Parkeerplaats Sportpark,
Baexemerweg Beegden.

Zondag 2 maart

Nationaal Park de Meinweg 0
8.00 uur Parkeerplaats Venhof, Herkenbosch

Zondag 6 april

Curfsgroeve – De oehoe
07.30 uur Parkeerplaats kruising Geulweg/Bronsdalweg,
Meerssen

Aangepaste Natuurwandeling

Voor mensen met een verstandelijke beperking

Zaterdagen 8 februari, 8 maart en 12 april

van 13.30 uur tot 16.15 uur
(wandeling van 14.00-15.30 uur)

Plaats: Bezoekerscentrum Leudal
Roggelseweg 56, 6081 NP Haelen.

Vooraf aanmelden voor niet-leden verplicht:
nolimits@ivnroermond.nl

Plantenwerkgroep

Zaterdag 25 januari

Bomen
Tijd: 9.00 uur.
Plaats: Bezoekerscentrum Leudal – Panoramazaal
Roggelseweg 58, 6081 NP Haelen

Zaterdag 22 februari

Lezing slimme planten
Tijd: 14.00 uur.
Plaats: Bezoekerscentrum Leudal – Panoramazaal
Roggelseweg 58, 6081 NP Haelen

Zaterdag 22 maart

Mossen op bomen
Tijd: 9.00 uur.
Plaats: parkeerplaats Staatsbosbeheer
Roggelseweg 58, 6081 NP Haelen

Zaterdag 19 april

Voorjaarsflora
Tijd: 9.00 uur.
Plaats: IJzeren Bos
Heerenstraat 3A, 6114 RN Susteren

Beleef de natuur

ZAAL *'t LEUKE*** CAFÉ**

Leukenstraat 6, 6099 AR Beegden
www.leukebeegden.nl

Uw adres voor:

- Verenigingen
- Vergaderingen / bijeenkomsten
- Voorlichting / werving / opleiding
- Cursussen
- Recepties
- Koffietafels
- Bruiloften
- Feesten & partijen

Natuurcafé

IVN Roermond e.o. en Groen Hart Leudal

Door Fenny Gastra

Wat is het natuurcafé?

Op iedere eerste vrijdag van de maanden oktober t/m maart kun je terecht voor een gezellige en informatieve avond in het bezoekerscentrum Leudal in Haelen. De avonden worden georganiseerd door IVN Roermond e.o. en het Groen Hart Leudal.

Het doel is een gelegenheid te creëren waarin leden elkaar kunnen ontmoeten, waar ervaringen worden uitgewisseld en informatie wordt gedeeld, onderling of met de hele groep. Dit laatste gebeurt bijvoorbeeld in de vorm van korte presentaties. Meestal door eigen leden, maar soms ook worden er mensen van buitenaf gevraagd.

Verder komt er van alles voorbij op deze informele avonden. De inloop is vanaf half acht. Tot acht uur kan men onder het bijpraten en genieten van een kopje koffie of thee een blik werpen op door leden ingezonden natuurfoto's. Daarna wordt er gestart met een 'programma' dat enkele vaste items bevat, maar ook veel verrassingen en diversiteit.

Een samenvatting van het natuurcafé op 1 november

Joost, de 'presentator' en medeorganisator van de avond, opende met wat algemene informatie en de laatste weetjes op natuurgebied (wist u bijvoorbeeld dat de holenspin de spin van het jaar 2024 is geworden en dat hij leeft in grotten en kelders en vooral in Zuid Limburg voorkomt?). Daarna het steeds terugkomende natuurraadsel, in dit geval was de plaagmijer de boosdoener.

Op de vraag of er nog leuke of bijzondere waarnemingen werden gedaan de afgelopen maand kwam naar voren dat de bidsprinkhaan een aantal keren gespot was op de Meinweg. Vlakbij het bezoekerscentrum een bijzondere

Bidsprinkhaan, foto René Horsten

vondst, de roze kaaszwam. De rups van de oleanderpijlstaart werd ontdekt (jawel, in de tuin op de oleander, waarschijnlijk meegelift uit Spanje), de grauwe franjepoot werd getoond met foto en diverse salamandertjes werden waargenomen bij een verdiepte kas (goede omgeving vanwege kelderklimaat?). Meerdere mensen zagen ook kraanvogels overvliegen.

Er werd een leuke en interessante presentatie verzorgd door Loet en Ivo van de Groentegaard in Heythuysen. Zij vertelden met passie over hun biologische tuinderij, in november 2023 pas gestart en in 2024 al groentepakketten kunnen leveren aan 60 gezinnen, een heel seizoen lang! Het is een arbeidsintensief bedrijf, je kunt je dat voorstellen als je weet dat er geen bestrijdingsmiddelen worden gebruikt en maar liefst 80 soorten worden geteeld! En dat op 1 hectare grond. Men gaat helemaal voor een natuurinclusieve teelt waarbij het bodemleven cruciaal is. Er werd ook verteld over een manier om de kwaliteit van de bodem zo goed mogelijk te krijgen zonder om te ploegen of te spitten (mulchen, middels karton en compost). De biodiversiteit op de tuinderij wordt nog extra ondersteund doordat men heggen aanlegt en ook bloemen ontbreken niet.

Kernwoorden van de tuinderij: Vers en Gezond, Lokaal en Duurzaam, Sociaal en Eerlijk.

Na afloop van de presentatie volgde nog een verrassing, we werden getraakteerd op toastjes met eigen gemaakte groentespread. Heel smakelijk.

Na de pauze werden beelden vertoond van het extreme weer veroorzaakt door klimaatverandering. Over de hele wereld zien we onder meer steeds meer overstromingen, tot in het normaal kurkdroge Saoedi-Arabië aan toe. We zijn nu zelfs zover dat de werkelijkheid de verwachting volgens de tabellen inhaalt. Verontrustend.

Roze kaaszwam, foto Hermien Hendriks

Struikrovers, het klinkt gevaarlijk, maar het gaat in dit geval over een groep mensen die zich inzet om struiken en planten rond bebouwing te behouden of te herplanten. Men komt in actie bij renovatie of bij het afbreken van woningen. In overleg met bewoners of een woningcorporatie wordt er geprobeerd zo veel mogelijk te redden en te herplanten.

Na achteroverleunen en met interesse luisteren werden we toch ook zelf nog aan het werk gezet deze avond en wel met een originele quiz. Pim Timmermans maakte de afgelopen maanden foto's van bankjes in het Leudal. Aan ons de taak om aan de hand van de getoonde foto's de bankjes op de juiste plaats te zetten. Wij kregen hiervoor een landkaart met mogelijkheden voorgeschoteld. Het viel nog niet mee, de bankjes werden wel herkend, maar waar stonden ze? Al met een al een leuk idee waarbij de score begon met 4 en het winnende team maar liefst 17 van de 20 banken op de juiste plaats had gezet.

Van Joost kregen we daarna nog een korte update over de wolf en de kraanvogels. We zagen een filmpje met jonge wolfjes die de mondhoeken van de ouderwolf likten. Dit heeft als doel het opbraken van voedsel door de ouderwolf.

Verder goed nieuws uit Friesland. Er is een proef geweest waarbij werd gewerkt met een alternatieve afzetting bestaande uit een combinatie van dingen. Een speciaal

geurspoor en een geluid dat de wolven waarschuwt voor het schrikdraad zorgen voor een pavloveffect. Sinds deze schapenboer dit gebruikt, heeft hij geen schapen meer verloren door aanvallen van wolven.

De kraanvogels zijn in oktober met hun trek begonnen, weer mooi te zien op de inmiddels welbekende landkaart. Er zijn er ook nog veel die hun reis naar het zuiden nog moeten starten. Dus misschien kunnen we daar nog van gaan genieten.

Het was een zeer afwisselende en aangename vrijdagavondbesteding.

Kraanvogels, foto Erik Nevels

Naamsbekendheid IVN

U vertelt tegen een kennis heel enthousiast over een excursie die u gemaakt hebt met IVN en de reactie die u krijgt is: "IVN? Wat is dat?" Herkent u dat? Helaas is de naamsbekendheid van IVN binnen Nederland nog altijd niet heel erg groot.

Wist u dat u via social media zoals Facebook kunt bijdragen aan de zichtbaarheid van IVN Roermond e.o.? Door uw ervaringen, foto's en verhalen te delen, bereikt u niet alleen onze huidige leden, maar ook potentiële nieuwe leden en vrijwilligers.

Hoe kunt u helpen?

- Deel uw ervaringen: post foto's en korte verslagen van IVN-activiteiten.
- Tag ons: gebruik @IVN Roermond e.o. in uw berichten.
- Gebruik hashtags: voeg bijvoorbeeld #IVNRoermond, #Natuur en #Duurzaamheid toe.
- Like en deel: bezoek en interacteer met onze Facebookpagina.

Samen vergroten we onze zichtbaarheid en inspireren we anderen om mee te doen. Alvast bedankt voor uw bijdrage!

Adders en zo

Door Leo Koster

Op zaterdag 7 september 2024 start om 10.00 uur een excursie over de herpetofauna (amfibieën en reptielen) op de Meinweg. Ze wordt georganiseerd door de Herpetologische Studiegroep Limburg (HSL) van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg; er geldt een verplichte opgave. Start bij Venhof te Herkenbosch. Het is 19°C en het belooft een warme dag te worden. Tweeëntwintig personen hebben wel interesse, ook Duitsers.

Eén van de onderzoekers heeft een schepnet bij zich. Een van de leiders is onlangs gebeten door een fors vrouwtje van de adder. Sinds 1885 zijn in ons land 220 adderbeten geregistreerd, waarbij 13 personen overleden zijn. De groep wordt opgesplitst: één groep zoekt langs de Bosbeek op Duits gebied, de andere groep langs de Bosbeek op Nederlands gebied. Rond 10.00 uur is het al te warm, aldus één van de gidsen. Achter wachtpost 5 gaan we het rolstoelpad op. Net achter de Bosbeek, waar gelukkig water in staat, gaan we links de struikheide in die in bloei staat. Diverse vlinders, veelal dagpauwogen. Boven ons nog boeren- en huiszwaluwen. Diverse ogen spieden het heidegebied af. Dode naaldbomen op de grond, nog een aandenken aan de grote brand in april 2020. Er wordt een vrouwtje van de adder gevonden. Het vrouwtje van de adder heeft een lichtbruine grondkleur met een donkerbruine zigzagstreep en korte staart. De staart begint achter de geslachtsopening (cloaca). De cloaca is de drie-in-één: geslachtsopening en urine- en darmuiteinde. Het oog

Adder, foto Frank Heinen

met verticale pupil ligt onder een oogschild. De adder heeft gekielde schubben, die over het algemeen dakpansgewijs over elkaar liggen. De bek van dit beschermde dier gaat best ver open. In de bovenkaak van de adder zit een uitsparing waardoor de tong verdwijnt en tevoorschijn komt; dit beschermde reptiel laat dat veelvuldig zien. Met de gespleten tong worden geurstoffen opgevangen. In Duitsland wordt dit reptiel Kreuzotter genoemd, de duidelijke vlekken in de vorm van een niet compleet kruis op de kop hebben hiermee te maken. De twee holle, naald-

De nieuwe Volvo C40 Recharge
100% elektrisch. 0% leder.

Makkelijk rijden met de verrassende Volvo C40 Recharge. Met opgevoerd strakke look, de meest geavanceerde technologie en een volledig elektrische aandrijving, ontworpen om u en de wereld waarin wij leven te beschermen. Ervaar het comfort van een ledervrij interieur met slimme voorzieningen, waaronder Google-services. En ervaar de kracht en souplesse van 100% elektrisch rijden met een maximaal bereik van 438 km. Paar rijplezier, zonder uitstoot.

VOLVO C40 RECHARGE VANAF €47.499
LEASE ZAKELIJK VANAF €649 P.M. | AUTO-ABONNEMENT VANAF €706 P.M.
ERVAAR HEM NU BIJ VOLVO RUTTEN OF NIJK OP AUTOBEDRIJFRUITEN.NL

VOLVO

VOLVO | Rutten **Volvo Rutten Venlo**
Wittevenweg 28
077-3918150

Volvo Rutten Eindhoven
Fahrenhofweg 22
0475-3410799

Volvo Rutten Breda
Lindendreef 2
0485-982522

**Together
for a better life**

wepa.eu/nl

WEPA Nederland B.V.
Boutestraat 125
NL 6071 JR Swalmen

achtige giftanden zie je niet, ze zijn namelijk ingeklapt. De giftand zit in een huidplooi, het puntje van een paar millimeter steekt er uit. Na de beet volgt de adder het spoor van de gebeten prooi. De adder kan scherp zien, doch slechts recht voor zijn neus; de adder pakt zijn prooi pas als deze voor haar neus staat. Het oog met verticale pupil ligt onder een oogschild. Per jaar heeft de adder voldoende aan 5-10 muizen, meestal aardmuizen. Het vrouwtje van de adder doet pas na vier jaar mee met de voortplanting. Ze zijn ovovivipaar, dat wil zeggen eierlevendbarend. De ontwikkeling vindt vrijwel geheel plaats in het moederlichaam. Na het afzetten van de eieren komen de 6-12 jongen tevoorschijn. De geboorte vindt plaats in augustus-september. Het ei met daarin een opgerolde adder is voorzien van een vlies met dooierzak en navelstreng. De adder kent geen moederzorg. Diverse personen zijn uitgerust met zware, dikke handschoenen, een meetlint en een veerweegschaal. Het vrouwtje laat de witte urine de vrije loop, wat later verlaat ook de donkere ontlasting haar lichaam. Het spul komt terecht op een rugtas van een deelnemer. Uiteraard worden er foto's gemaakt, vooral het kopschildenpatroon is essentieel. Het koppatroon van verschillende adders is nooit identiek.

Hagedis, foto Groene Camera Trofee

Ik zie een jonge zandhagedis. Boven me vliegt een eenzame raaf, hij/zij maakt geluid, anders had ik hem/haar niet gezien. Verder weg hoor ik het geluid van de groene specht. Tussen de struikhei ook brem en hier en daar een jonge jeneverbes. Verse wroetsporen van het wilde zwijn. In een poel langs de Grote Herkenbosscherbaan wordt geschept. Onder meer larven van de alpenwatersalamanders zitten in het net opgesloten, onder een dood stuk hout vlak bij deze poel hebben zich juvenielen van de alpenwatersalamander verstopt. Tussen de struikheide zijn nog voormalige reptielenpaden te zien. De vegetatie is op die plekken wat lager.

Er vliegt een groenkleurig insect voor ons op, ik denk aan de grote groene sabelsprinkhaan, doch het is de Europese bidsprinkhaan (*Mantis religiosa*), een echte carnivoor. Nog nooit is dit insect hier waargenomen, het is voor Nederland een nieuwkomer.

In Het Schrijvertje, nummer 3 zomer 2024, het blad van IVN Roermond e.o., heeft Frank Heinen een interessant stuk geschreven over de Europese bidsprinkhaan. Vorig jaar tijdens een onderzoek naar adders op de Meinweg werd vastgesteld dat dit gebied een zich reproducerende populatie van de Europese bidsprinkhaan herbergt. Er werden zowel volwassen vrouwtjes als mannetjes aange troffen, nimfen, zwangere vrouwtjes en eicapsules. De

voorpoten worden in rust naast elkaar gehouden, het lijkt op bidden, vandaar de naam. Een driehoekige kop, steekelige vangpoten en twee paar vleugels, dat krijgen we ook mooi te zien. Met de achtervleugels wordt gevlogen.

Er wordt geroepen. Op het zandpad wil een juveniel van de gladde slang het pad oversteken. Het is een jong van dit jaar. We struinen door de struik- en dophei langs de Rolvennen. Plukjes ronde zonnedauw langs de rand.

Een juveniel van de levendbarende hagedis schiet uit wat grasstruikjes en zoekt de hei op. De kleur van dit reptiel is bruin. Langs de rand van de Bosbeek met onder meer gagelstruweel zoeken we verder. Weer wordt een vrouwtje van de adder gevonden, meer dan een halve meter lang en een staartje van 4 cm. Ze maakt een sissend geluid, dat vastpakken vindt ze maar niks. We wandelen verder door links van het Commiezenpad te lopen en tussen de heide en gagel door. Een distelvlinder op de bloeiende struikheide. Diverse percelen zijn gemaaid, vooral om te proberen de adelaarsvarens terug te dringen.

De andere groep heeft nog geen adder gezien. Het schepnet belandt weer in een gegraven poel, in het net heel veel larven van glazenmakers en een volwassen geelgerande watertor. We komen bij de houten brug over de Bosbeek en wandelen Duitsland binnen. Op Duits gebied liggen zowel links als rechts fraaie stukjes hei met een drietal zwarte dennen. Deze percelen worden systematisch afgezocht. Cocons van de wesp spin. Door het gestruin kun je makkelijk teken oplopen. Sinds maandag 19 mei 1997 houd ik bij op welke plaats hij/zij zich vastgezogen heeft. De laatste teken in augustus 2024, in totaal 74 teken van mijn lichaam verwijderd; gelukkig nooit iets gemerkt van de ziekte van Lyme. Ik zie hier ook een vrouwtje van de zandhagedis. Ook hier wordt een adder gevonden, het betreft echter een juveniel van dit jaar. Lengte 16 cm, staart 2 cm. De zigzagstreep is enigszins bruin, doch hieruit mag niet de conclusie getrokken worden dat dit een vrouwtje zou zijn. Dit addertje wordt veilig opgeborgen in een zakje, zodat de andere groep toch een adder te zien krijgt.

Als de andere groep arriveert, melden ze dat ze een hazelworm en enkele slangenhemden hebben gezien, maar ook de bidsprinkhaan. Diverse personen willen, rond 13.15 uur, nog verder richting Elfenmeer, ik besluit terug te wandelen naar Venhof. Onderweg hoor ik vanuit een poel het gekwaak van groene kikkers en zie ik nog twee zandhagedissen die het rulle zand oversteken, een kleine en een wat groter exemplaar. Ik wandel langs een forse winterreik. Ik heb nog gekeken naar de trechtertjes waarin de larve van de mierenleeuw huist. Geen volwassen exemplaar gezien, ook geen knikkervormige balletjes waaruit de volwassen mierenleeuw de metamorfose heeft voltooid. Voor de voormalige spoorwegovergang (wachtpost 5) ligt een bolvormige verhoging. Onder deze verhoging ligt een afvoerpijp die eens het water van het Herkenbosserven naar de Bosbeek moest afvoeren.

Rond 14.45 uur stap ik tevreden in de auto. De temperatuur is gestegen tot 27°C.

Opvallende wegbermplanten in en rondom het Leudal - Torenkruid

Door Phlip Bossenbroek m.m.v. Hermien Hendriks, Joost Geurts en René Horsten

In 2020 zijn IVN-afdeling Roermond e.o. en Studiegroep Leudal aan de slag gegaan om samen met de gemeente Leudal en andere wegbeheerders het wegbermbeheer in de gemeente natuurvriendelijker te maken. Uiteindelijk hopen we dat er meer prachtig bloeiende bonte bermen zullen ontstaan in plaats van de vele saaie, grazige maar levensarme wegbermen van nu. De meest opvallende soorten worden in een reeks korte artikelen voorgesteld. In deze aflevering is het zeldzame torenkruid aan de beurt.

Naam en kenmerken

Torenkruid (*Turritis glabra*, voorheen *Arabis glabra* genaamd), ook wel bekend als torenrotskers, is in het algemeen geen plantensoort die in wegbermen wordt aangetroffen. Maar in Leudal wordt ze er juist wél gevonden. Het is een 2-jarige, winterharde voorzomerbloeier uit de familie van de kruisbloemen. Ze valt op door de lange onvertakte bloemstengels die wel 1,2 meter hoog kunnen worden, waarbij de vrij smalle bladeren en de hauwen (vruchtdozen) min of meer parallel aan de stengel omhoog staan. Hierdoor is er sprake van een heel slanke groeivorm. Torenkruid heeft een penwortel en een bladrozet. Opvallend is dat het onderste deel van de stengel, inclusief de bladeren, ruw behaard is. De beharing gaat naar boven toe plotseling over in een geheel onbehaarde, gladde stengel. De onderste bladen zijn liervormig en grofbochtig getand. De hogere stengelbladen hebben een gave bladrand en een pijlvormige, met spitse oortjes voorziene stengelomvattende bladvoet. Alle bladeren hebben een blauwgroene kleur en zien er berijpt uit door de aanwezigheid van een dunne waslaag.

De plant bloeit in juni en juli met veel bleekgele tot bijna witte bloemen die ongeveer 1 cm groot zijn. De vruchten ontwikkelen zich in circa 5 centimeter lange hauwen (vruchtdozen) waarin 2 rijen zaden liggen. De hauwen zijn enigszins bultig en barsten na rijping van de zaden open, zodat deze in de directe omgeving van de plant op de grond vallen en daar kunnen kiemen en nieuwe bladrozetten kunnen vormen voor een volgende generatie planten. Na de bloei blijft er een lange, dichte, wat rommelige tros van min of meer rechtopstaande hauwen over. Voor de kieming zijn zonnige, open plekken op zandige grond nodig, met zowel humus als wat kalk.

Na het groeiseizoen sterven de bovengrondse delen van de plant af, maar de stevige dode stengels blijven nog lang overeind staan.

De naam *Turritis* is afkomstig uit het Latijnse *Turris*, wat 'toren' betekent. Waarschijnlijk heeft ze die naam gekregen vanwege haar slanke en hoge postuur, wat enigszins aan een slanke en hoge kerktoeren doet denken. *Arabis* is te herleiden tot *Arabia*. Op droge zandige plekken in Arabië komt de soort voor, met name in Egypte. *Glabra* betekent 'glad' en heeft betrekking op de bovenste helft van

Torenkruid, foto Hans Smulders

de stengel die in tegenstelling tot de onderkant, juist geheel glad is.

Groeiplaats en verspreiding

Deze plantensoort houdt van droge tot iets vochtige, voedselrijke en matig stikstofrijke groeiplaatsen. Ze wordt vooral aangetroffen langs bosranden en tussen laagblijvende struiken, in ruigten en op stenige plekken. Voorbeelden zijn de overgangen van grasland naar bos en allerlei struwelen. Ook wordt ze aangetroffen in rivierduintjes en spooreplacements.

De verspreiding omvat van nature vooral de gematigde tot wat koudere streken van het noordelijk halfrond, Noord-Amerika, Europa en Siberië, maar ze komt ook hier en daar voor in westelijk Azië en delen van Afrika. In Nederland is de verspreiding beperkt tot de stroomgebieden van de grote rivieren, waar ze vooral op de hogere randen van het rivierdal wordt aangetroffen. In Limburg is dat het Maasdal, waar torenkruid ongeveer vanaf Midden-Limburg stroomafwaarts sporadisch voorkomt. Naast de rivierdalen van Maas, Rijn, Waal en IJssel, komt de plant incidenteel en in kleine populaties verspreid hier en daar in Nederland voor.

Torenkruid is in de Rode Lijst opgenomen als een zeer zeldzame plant die sterk is afgenomen. De afname wordt geweten aan het in cultuur brengen van groeiplaatsen en het door wegeaanleg en woningbouw verloren gaan van groeiplaatsen.

Verspreiding in Leudal

Torenkruid is al tientallen jaren bekend van een groeiplaats langs de Heythuysersweg/Rijksweg in Horn. Ze vormt daar een populatie met jaarlijks vijftig tot honderd exemplaren. Opvallend is echter dat de soort zich de laatste jaren aan het uitbreiden is in de omgeving daarvan. Tussen Napoleonsweg en Rijksweg komt nu een reeks wat kleinere populaties voor, wat ook geldt voor het deel van de Rijksweg dat doodloopt richting Napoleonsweg. Maar nog opvallender is dat vanaf het kruispunt van Napoleonsweg en N279 richting Heythuysen zich in de randen van de bermgreppels langs de fietspaden een hele serie vindplaatsen voordoet, tot aan de brug over de Tungelroyse beek bij Heythuysen toe. Hoewel het landelijk een trend is, namelijk dat torenkruid langs secundaire wegen meer voorkomt en daar toeneemt, is het natuurlijk wel de vraag waar dat door komt. Waarschijnlijk vindt er verspreiding plaats van afgemaaide planten waaraan nog hawen met rijpe zaden zitten door middel van de maaiapparatuur voor de bermen. Tenslotte nog een opmerkelijke vondst van torenkruid: in 2022 werd midden in een verschalend grasland langs de Speckerweg een grote populatie aangetroffen. Ruim 150 planten stonden daar verspreid over ongeveer 1 are volop te bloeien. Torenkruid is dus een plant die niet meer weg te denken is uit het Leudal en de wegbermen langs de N279.

Maaibeheer en biodiversiteit

De planten van torenkruid ontwikkelen zich in mei en bloeien in juni en juli. Het maaien van delen van de bermen waarin de soort voorkomt in die periode is dan ook af te raden. De planten kunnen geen zaden meer vormen en de soort wordt dan in haar voortbestaan bedreigd. Daarnaast zijn ook enkele insectensoorten mede afhankelijk van torenkruid voor hun levenscyclus. Dat geldt deels voor het oranjetipje, waarvoor torenkruid naast pinksterbloem en look-zonder-look waardplant is. En ze is gastheer voor de koolschildwants, die voor zijn voortbestaan helemaal van deze soort afhankelijk is. Maaien na het groeiseizoen, bij voorkeur pas na 1 oktober, wordt daarom als beheersmaatregel voor de groeiplaatsen van torenkruid aanbevolen.

Tenslotte

Van torenkruid zijn geen bijzondere medicinale eigenschappen bekend en evenmin weten we of de plant eetbaar en smakelijk is. Ook zijn er geen volksverhalen bekend waarin de soort voorkomt. Wél zou de soort symboliek staan voor vruchtbaarheid, bescherming en mentale krachten.

Een wisseling: Laur - Fenny

Door Frans Hendriks

Na heel veel jaren deel uitgemaakt te hebben van het team dat Het Schrijvertje maakt(e), neemt Laur Lennards afscheid. Hoeveel collega's heeft hij meegemaakt, hoeveel vergaderingen over de inhoud van het blad? Het moeten er heel veel geweest zijn.

Ikzelf werk nu al vanaf 2012 met Laur samen en ik kan u zeggen dat het een plezier was. Nooit was iets teveel en verzoeken werden ingewilligd. Redelijkheid is Laurs levenshouding die ook in de samenwerking tot uiting komt. Een genot.

De tijd dat hij voorzitter van IVN Roermond e.o. was, heb ik niet als actief lid meegemaakt maar wel begrepen dat het voor de afdeling een tijd van zoeken was en hij daar heeft een positieve richting aan gegeven.

Hij moet er altijd zelf om lachen dat hij toen heel weinig over natuur wist en toch voorzitter werd. "Ja, wist ik veel dat een pimpelmees toch echt iets ander was dan een koolmees".

Later, en dat doet hij nu al lang, monitort hij een vaste vlinderroute. En, heel speciaal, hij heeft een stuk bos waar enkele tientallen nestkastjes hangen. Hier houdt hij alles over bij en van zowel de vlinders als van de vogeltjes worden de gegevens doorgegeven.

Het leven is niet altijd gemakkelijk geweest voor Laur en toch is hij rechttop gebleven, heeft hij zijn gevoel voor correctheid, zijn gevoel voor humor en zijn relativerende vermogen niet laten vervliegen. Wij gaan hem als team missen.

Toen ik hem dát zei, relativeerde hij het meteen met: "Frans, jullie hebben er een goeie bij: Fenny Gaastra, dat gaat wel goed."

En inderdaad Fenny is ons nieuwe teamlid. Jullie lezen van/over haar al in deze uitgave.

Laur, bedankt en we hopen je nog vaak tegen te komen. Fenny, welkom in ons kleine maar prettige team.

Expositie Fotowerkgroep

Door Marieke Michels

Bij tuincentrum Daniëls in Vlodrop is momenteel een expositie te zien van foto's die door de leden van de Fotowerkgroep van IVN Roermond e.o. gemaakt zijn. De officiële opening van deze expositie vond plaats op 15 november.

Bij binnenkomst werden we hartelijk ontvangen met koffie, thee en Limburgse vlaai, in het Tuinrestaurant van Daniëls. Dat alleen al maakte de trip naar Vlodrop meer dan de moeite waard!

Toen de inwendige mens voorzien was, ging de groep in ganzenpas naar de afdeling 'Zaden' waar de foto's opgesteld staan. Daar nam de voorzitter, René Horsten, als eerste het woord. Hij bedankte de fotografen voor hun inspanningen om deze expositie te realiseren, als laatste extra activiteit vanwege het 55-jarig jubileum van IVN Roermond e.o. Verder gaf hij aan dat heel IVN trots mag zijn op wat we met alle vrijwilligers neerzetten en dat we dus niet alleen moeten kijken naar wat beter kan of moet, maar juist die trots mogen uitdragen.

Vervolgens bedankte Ruud Snijders van de fotowerkgroep de eigenaren van het tuincentrum, broer en zus Han en Anne Daniëls, en hun medewerkers voor de gastvrijheid en de geboden ruimte en hulp. Tot slot nam ook Han Daniëls nog het woord om te benadrukken dat samenwerking tussen verschillende partijen dikwijls tot iets heel moois leidt, zoals ook hier het geval is. Hopelijk vindt een deel van de ongeveer 300.000 bezoekers die het tuincentrum de komende weken verwacht, ook de tijd om de foto's te bekijken en halen ze er inspiratie uit om de natuur

niet als vanzelfsprekend te beschouwen maar haar te koesteren en waarderen.

Daarna was het moment daar voor de officiële openingshandeling: er werd een bord met naam en achtergrond van de expositie onthuld. Vervolgens hebben we ons vergaapt aan de prachtige foto's met daarbij uitleg in het Nederlands én Duits. Al met al een zeer geslaagde middag.

De foto's blijven tot en met 5 januari 2025 hangen, dus als u ze nog niet gezien hebt, haast u dan naar Tuincentrum Daniëls, Herkenbosserweg 4, 6063 NL Vlodrop.

Foto's bij dit artikel van Marieke Michels

Begrazing

Door Huug Stam

Een boek met deze titel heb ik als cadeau ontvangen. Het bevat zeer waardevolle tekst en erg mooie foto's. Het boek wordt geciteerd als F.C. Erhart, Kuiters A.T., Van Uytvanck J., Cassaert M., Abbing L.M.G. & Kinsbergen D.T.P (2024). *Begrazing in Nederlandse en Vlaamse natuurgebieden; praktijk en achtergronden*. Pictures Publishers, Woudrichem.

“Dit boekwerk is een gids door de complexe wereld van begrazing. Over dit onderwerp is al veel geschreven, maar een boek dat praktijkervaringen combineert met wetenschappelijke kennis ontbrak nog.....

Uiteraard gaat dit boek in op de vraag welke soorten en rassen ingezet kunnen worden bij begrazing. De meeste soorten en rassen zijn echter breed inzetbaar.... Daarom zal de lezer tevergeefs zoeken naar kant en klare antwoorden.

De lezer leert de juiste vragen te stellen. Wat is het doel van begrazing? En aan welke voorwaarden moet begrazing voldoen?

Waarschijnlijk zullen de antwoorden op deze vragen voor elk gebied anders zijn....

Het boek maakt de lezer vertrouwd met de vele aspecten

van begrazing en neemt de lezer stapsgewijs mee om zelf gefundeerd aan de slag te gaan.”

In mijn naaste omgeving liggen twee voorbeelden van begraasde gebieden die erg verschillend zijn. Namelijk bij Kasteeltje Hattem door rode geuzen en in het Roerdal door galloways. De rode geuzen grazen jaarrond en worden incidenteel bijgevoerd. Dit in tegenstelling tot de galloways. De laatste hebben dit jaar in het Roerdal overigens in het geheel niet gegraasd. Ik nam contact op met de veehouder die aangaf dat het zeer nat geweest was en nog is. Het vele regenwater kan door de grondwerkzaamheden die destijds plaatsvonden bij de aanleg van de A73 slecht afgevoerd worden.

In de toekomst zal ik me met de Milieugroep Roermond blijven inzetten voor het Roerdal. Voorbeelden hiervan zijn de aanleg van veeroosters in het Fietspad Roerdal alsmede toezien op een optimale begrazing.

De foto hieronder is van Huug Stam en laat de begrazers zien in het Roerdal

Beleef de natuur

janWelters autoservice

Echt Tel. 0475 - 48 13 65

www.autoservicejanwelters.nl

Contactpersonen

IVN Roermond e.o. organiseert diverse activiteiten.

Wilt u iets weten of actief meedoen, neem dan contact op met één van de volgende personen:

Werkgroep Vogels

Huub Loete, 06-14189335 /

Coen Cox, 06-52862791

vogelwerkgroep@ivnroermond.nl

Werkgroep Planten

Willemiek van Deutekom, 06-20903490 (regio oost)

Hermien Hendrikkx, 06-13015190 (regio oost/west)

Vlinderwerkgroep

René Horsten, 06-22468910

vlinderwerkgroep@ivnroermond.nl

Heidwerkgroep

Hermien Hendrikkx, 06-13015190

hermienhendrikkx@hotmail.com

Jeugdwerkgroep

jeugdwerkgroep@ivnroermond.nl

Junior Rangers (leeftijd vanaf 12 jaar)

Frans Tegels, 06-81470235

famtegels@home.nl

Werkgroep Amfibieën en Reptielen

René Horsten, Hermien Hendrikkx; zie hierboven

Macrofaunawerkgroep

Ron Van Pol, 06-25012712

macrofauna@ivnroermond.nl

Fotowerkgroep

fotowerkgroep@ivnroermond.nl

Zoogdierwerkgroep

Joost Geraets,

Marieke van den Ende, 06-46522105

zoogdierwerkgroep@ivnroermond.nl

NoLimits

Sjoerd van der Schuit, 0475-302733

nolimits@ivnroermond.nl

Excursieloket

Ruud Snijders, 06-24404802

excursies@ivnroermond.nl

Programmacommissie

René Horsten, 06-22468910

programmacommissie@ivnroermond.nl

Vertrouwenscontactpersoon

vertrouwenspersoon@ivnroermond.nl

Redactie Het Schrijvertje

Frans Hendrikkx, 06-23663157

hetschrijvertje@ivnroermond.nl

Webmaster: webmaster@ivnroermond.nl

Fotomaster: fotomaster@ivnroermond.nl

De redactie wenst u een voorspoedig 2025